

Rhannwch Let's share

 [gogledddcymru_northeastwales](https://www.instagram.com/gogledddcymru_northeastwales)

 [NthEastWales](https://www.facebook.com/NthEastWales)

 [@NthEastWales](https://twitter.com/NthEastWales)

 [North East Wales](https://www.youtube.com/channel/UC1352-640898)

twristiaeth@sirddinbych.gov.uk
tourism@denbighshire.gov.uk

www.gogledddwyraincymru.cymru
www.northeastwales.wales

Canolfannau Croeso
Tourist Information Centres

Gogledd | North 01745 344515
De | South 01978 860828

Cynghor
sir ddinbych
denbighshire
County Council

GOGLEDD
DWYRAIN
CYMRU
Cymru ynghyd gyda
Aelweddau hynafol

NORTH
EAST
WALES
Aelweddau hynafol

Fotograffau / Photography
© Crown copyright (2019) Visit Wales / © Hawffraint y Goron (2019) Croeso Cymru,
White Fox, Laurence Crossman-Emms, Kevin Osborne, W Garrett, Flintshire Record Office /
Archifdy Sir Y Fflint

Cyhoeddwyd gan Dim Twristiaeth, Marchnata a Digwyddiadau Cynghor Sir Ddinbych
Published by Denbighshire County Council's Tourism, Marketing and Events Team

Tref i bob diwrnod

Nid Llangollen yw'r unig dref yn Sir Ddinbych gyda llwybr ei hun. Mae saith llwybr arall – pob un yn llawn o ddi-ddordeb hanesyddol. Ond pob un yn wahanol iawn, gyda'r gobaith y byddwch yn darganfod hynny dros eich hunain. Cyn belled â bod gennych wythnos neu ddwy arall i'w sbario.

Ewch i Rhuthun i weld yr oriel celfyddydau cymhwysol gorau yng Nghymru, Llangollen am ei rheilffordd stêm a'i cheffydddyd bywiog, Corwen i weld cofeb un o arwyr mwyaf Cymru a Dinbych am ei chastell ar ben y bryn a muriau tref atgofus.

**Rhuthun
Ruthin**
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Llangollen
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Ewch i'r Rhyl ar gyfer ei phromenâd a thair milltir o dywod euraidd, Prestatyn ar gyfer dechrau Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa, Rhuddlan am ei chastell ar lan yr afon a Llanelwy i weld y gadeirlan hynafol leiaf ym Mhrydain.

**Dinbych
Denbigh**
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Corwen
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

A town for every day

Llangollen isn't the only town in Denbighshire with its very own trail. There are seven others – all packed with historic interest. But all very different, as we hope you'll discover for yourself. Just as long as you have another week or so to spare.

**Y Rhyl
Rhyl**
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Prestatyn
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Visit Ruthin for the best applied arts gallery in Wales, Llangollen for its steam railway and thriving arts scene, Corwen for a stirring memorial to Wales's greatest hero and Denbigh for its hilltop castle and evocative town walls.

**Llanelwy
St Asaph**
llwybr y
ddinas
city
trail
sir ddinbych
denbighshire

Rhuddlan
llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Visit Rhyl for its promenade and three miles of golden sands, Prestatyn for the start of Offa's Dyke Path National Trail, Rhuddlan for its stupendous riverside castle and St Asaph for the smallest ancient cathedral in Britain.

5 Taith

Trefi marchnad prysur wedi'u hamgylchynu gan un o'r tirweddau mwyaf prydfferth a ddiogelir yng Nghymru. Morlin trawiadol. Atyniadau treftadaeth byd-enwog a byd celfyddydol cyffrous. Bwyd a diod bendigedig.

Mae cymaint yn digwydd yn Sir Ddinbych fel ei bod yn anodd gwybod lle i ddechrau. Felly rydym ni wedi creu pum taith wahanol i chi archwilio.

Beth bynnag eich hwyliau neu'ch hoffter, mae yna daith sy'n berffaith i chi – sy'n cynnwys llwybrau arfordirol syfrdanol, tirnodau cefn gwlad, cadarnleoedd tyrog, trysorau diwylliannol a chyrchfannau coginiol.

Codwch gopi o'r daflen 5 Taith neu llwythwch hi i lawr ar ein gwefan.

www.gogledddwyraincymru.cymru

5 Journeys

Bustling market towns surrounded by one of the most beautiful protected landscapes in Wales. A spectacular coastline. World-famous heritage attractions and a buzzing arts scene. Delicious food and drink.

There's so much going on in Denbighshire that it's hard to know where to start. So we've created a set of five different journeys for you to experience.

Whatever your mood or personal passion, there's a route that's right for you – taking in epic coastal paths, countryside landmarks, towering fortresses, cultural treasures or culinary destinations along the way.

Pick up the 5 Journeys leaflet or download it from our website.

www.northeastwales.wales

Llangollen

llwybr y
dref
town
trail
sir ddinbych
denbighshire

Darganfod Llangollen

Mae Llangollen wedi bod yn un o gyrchfannau mewndirol mwyaf poblogaidd Cymru ers peth amser bellach – a dydi hynny ddim yn syndod. Yng nghysgod y mynyddoedd ac adfeilion Castell Dinas Brân a adeiladwyd yn y 13eg ganrif, gorwedda i'r dref mewn llecyn hardd ac unigryw.

Mae pedair priffordd fawr yn cyfarfod yma: Afon Dyfrdwy, Camlas Llangollen, y rheilffordd stêm a ffordd gerbydau enwog Telford, sef yr A5. Mae'r llwybr cylchol hwn yn rhoi cyfle i chi eu harchwilio nhw i gyd a mynd ar daith bensaernïol ar hyd strydoedd prysur y dref.

Bydd y daith ei hun yn cymryd ychydig oriau. Ond mae gofyn eich bod chi'n caniatáu ychydig bach mwy o amser. Wedi'r cyfan, efallai yr hoffech chi daith mewn cwch camlas neu drên stêm.

A chyda digonedd o siopau, tafarndai, bwytai a chaffis i'w harchwilio hefyd, efallai y cewch chi'ch temptio i dreulio diwrnod cyfan yma.

Exploring Llangollen

Llangollen has long been one of Wales's most popular inland resorts – and no wonder. Its setting, guarded by mountains and the ruins of 13th century Castell Dinas Brân, is uniquely picturesque.

Four great highways meet here: the River Dee, Llangollen Canal, the preserved steam railway and Telford's monumental A5 coach road. This circular walk allows you to explore them all and take an architectural tour through the town's bustling streets.

The actual walking should last a couple of hours. But you'd better allow a bit longer. After all, you could easily find yourself on a canal boat or riding a steam train.

And with plenty of shops, pubs, restaurants and cafés to explore as well, you might very well be tempted to make a day of it.

Beth sy'n ei wneud yn arbennig?

Mae Llangollen yn rhan o dirwedd eiconig. Mae Safle Treftadaeth y Byd Traphont Ddŵr a Chamlas Pontcysyllte yn ymestyn 11 milltir o Sir Amwythig i Raeadr y Bedol, ac mae Glanfa Llangollen yn rhan ohono.

O'ch cwmpas mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy, un o bum ardal o'i math yng Nghymru.

Mae twristiaid wedi heidio yma ers oes y Sioriaid. Ac maen nhw'n dal yn heidio yma hyd heddiw ar gyfer yr hanes, y bensaerniaeth, y siopau, a'r bwyd a'r diod blasus. Mae Llangollen yn faes chwarae antur awyr agored enfawr – fe allwch chi bysgota yn afon Dyfrdwy, canŵio dros y dyfroedd gwyllt a cherdded ar hyd y manau agored llydan.

Ewch i www.gogledddwyraincymru.cymru

What makes it special?

Llangollen is part of an iconic landscape. The Pontcysyllte Aqueduct and Canal World Heritage Site stretches for 11 spectacular miles from Shropshire to the Horseshoe Falls, taking in Llangollen Wharf along the way.

All around you is the Clwydian Range and Dee Valley Area of Outstanding Natural Beauty, one of just five in Wales.

Tourists have been drawn here since Georgian times. They still come today for the history, the architecture, the shops, the wonderful food and drink. And since Llangollen is one huge outdoor adventure playground, they also fish the Dee, canoe the rapids and walk the wide open spaces.

Visit www.northeastwales.wales

Ble awn ni nesaf?

Dylai trenau, cychod, siopau, bwytai a thai hanesyddol Llangollen fod yn fwy na digon i'ch cadw chi'n brysur. Ond os ydych chi'n penderfynu symud ymlaen, mae rhai o atyniadau enwocaf gogledd Cymru daflriad carreg o'r dref.

Where shall we go next?

The trains, boats, shops, restaurants and historic houses of Llangollen should be more than enough to keep you busy. But if you do decide to move on, you'll find some of the leading attractions of North Wales just a few miles away.

Abaty Glyn y Groes

Saif adfeilion yr abaty ger yr A542 y tu allan i Langollen. Yn y 13eg ganrif ar ddeg roedd yn adeilad trawiadol iawn ac yn gartref i fynachod Sistersaidd.

www.cadw.gov.wales 01443 336000

Valle Crucis Abbey

Ruined but hauntingly impressive home of 13th century Cistercian monks on A542 out of Llangollen.

www.cadw.gov.wales 01443 336000

Bwlch yr Oernant

Dyma ffordd dyrpeg serth a thrawiadol, a grëwyd yn 1811, sydd hyd heddiw yn rhoi ias o gyffro i'r rheiny sy'n teithio tua Rhuthun.

www.ahnebryniauclwydadyffryndyfrdwy.org.uk
01824 712757

Horseshoe Pass

Spectacularly steep turnpike road, built in 1811, that still delivers quite a thrill on the drive to Ruthin.

www.clwydianrangeanddeevalleyaonb.org.uk
01824 712757

Gwarchodfa Natur Wenffrwd

Ewch i'r gorllewin ar yr A539 neu ewch am dro ar hyd llwybr y gamlas i'r coetir, dolydd blodau gwyllt ac afon gyda golygfeydd o Wenffrwd.

www.ahnebryniauclwydadyffryndyfrdwy.org.uk
01824 712757

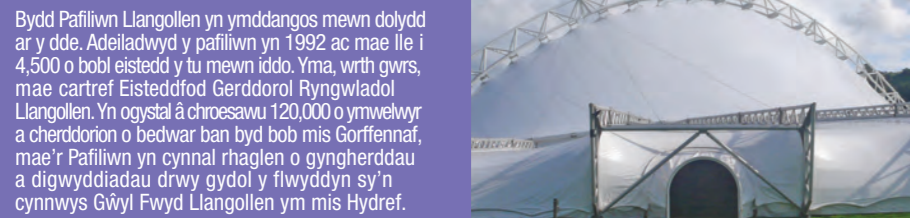
Wenffrwd Nature Reserve

Head east on A539 or stroll along the canal path to the woodland, wildflower meadows and river views of Wenffrwd.

www.clwydianrangeanddeevalleyaonb.org.uk
01824 712757

1 Pafiliwn Llangollen

Ewch ar hyd y llwybr tynnu ac wrth ymyl y bont yn mhen gorllewinol y maes parcio trowch i'r dde.

Bydd Pafiliwn Llangollen yn ymddangos mewn dolydd ar y dde. Adeiladwyd y pafiliwn yn 1992 ac mae lle i 4,500 o bobl eistedd y tu mewn iddo. Yma, wrth gwrs, mae cartref Eisteddfod Gerddorol Rymwglaidd Llangollen. Yn ogystal â chroswau 120,000 o ymwelwyr a cherddorion o bedwar ban byd bob mis Gorffennaf, mae'r Pafiliwn yn cynnal rhaglen o gyngherddau a digwyddiadau drwy gydol y flwyddyn sy'n cynnwys Gŵyl Fwyd Llangollen yn mis Hydref.

www.llangollenpavilion.co.uk
<https://international-eisteddfod.co.uk>
www.llangollenfoodfestival.com

1 Llangollen Pavilion

Join the canal towpath beside the bridge at the western end of the car park and turn right.

Llangollen Pavilion will emerge on meadowland to your right. Built in 1992 and capable of seating 4,500 people, this is the home of the Llangollen International Musical Eisteddfod. Not content with welcoming 120,000 festival-goers and musicians every July, the Pavilion hosts a year-round programme of concerts and events including Llangollen Food Festival in October.

www.llangollenpavilion.co.uk
<https://international-eisteddfod.co.uk>
www.llangollenfoodfestival.com

Llwybr y dref Town trail

Pellter	2 filltir / 3.2 km	Distance	2 miles / 3.2 km
Pa mor anodd yw'r llwybr?	Eithaf gwastad oni bai eich bod chi'n dewis mynd ar hyd y llwybr i Blas Newydd	Difficulty	Quite flat except for optional walk to Plas Newydd
Amser yn cerdded	2 awr	Walking time	2 hours
Man cychwyn	Maes parcio'r Pafiliwn Rhyngwladol, Ffordd yr Abaty LL20 8SW	Start point	International Pavilion car park, Abbey Road LL20 8SW
Cludiant cyhoeddus	Traveline Cymru 0800 464 0000, National Rail Enquiries 03457 484950	Public transport	Traveline Cymru 0800 464 0000, National Rail Enquiries 03457 484950

2 Glanfa Llangollen

Edrychwch o'ch cwmpas. Eithaf da, yn dydi? Cystal â'r Taj Mahal a'r Acropolis, yn ôl UNESCO. Felly, yn 2009, bu iddyn nhw ddynddi 11 milltir o Gamlas Llangollen – gan gynnwys Rhaeadr y Bedol a Thraphont Ddŵr Pontcysyllte – yn Safle Treftadaeth y Byd. Fe allwch chi deithio ar gwch i'r ddau gyfeiriad o'r fan hon. Bydd ceffylau yn gallu'ch tynnu chi hyd at Rhaeadr y Bedol ond bydd amoch chi angen modur, a gwyllo rhaeg bod eich pen chi'n troi, i gressi'r "afon syfrdanol yn yr awyr", campwaith Thomas Telford.

Ewch i'r dde ar ôl mynd heibio'r ystafell de a dilynwch ffordd Wharf Hill at y bont. Trowch i'r dde neu i'r chwith os oes amoch chi awydd mynd i fyny i Gastell Dinas Brân (taith 45 munud).

2 Llangollen Wharf

Look around you. Not bad, is it? Every bit as good as the Taj Mahal or the Acropolis, according to UNESCO. So in 2009 they made 11 miles of Llangollen Canal – including the Horseshoe Falls and mighty Pontcysyllte Aqueduct – into one big World Heritage Site. You can catch boats in both directions from here. Horses will pull you towards the Horseshoe Falls but you'll need a motor, and a head for heights, to cross Thomas Telford's awe-inspiring "stream in the sky".

Bear right after passing the tearoom and join Wharf Hill at the bridge. Turn right (or left if you fancy the signposted 45-minute climb to Castell Dinas Brân).

3 Pont Llangollen

Yn ôl y traddodiad, er nad oes sicrwydd ynghylch hyn, adeiladwyd Pont Llangollen gan yr Esgob John Trevor yn 1345. Heb amheuaeth, mae'r bont wedi ei haddasu ers hynny, yn anaad dim i ganiatáu i geir groesi drosti ac i drenau fynd oddi tani. Ond, yr hyn sy'n sicr, yw ei bod yn cynnig darlun godidog o dyfroedd byrlymog Afon Dyfrdwy, lle'r oedd pysgota eogiaid mewn cwynglau yn olygfa gyffwrdd iawn tan y 1950au. Does ryfedd felly ei bod hi'n un o "Saith Rhyfeddod Cymru". Heddiw rydych chi'n fwy tebygol o weld pobl yn canïo, caelio neu'n raffio i lawr yr afon gan fod Llangollen yn hafan ar gyfer chwaraeon dŵr a gweithgareddau awyr agored cyffrous eraill.

Ar ôl croesi'r bont, trowch yn syth i'r dde i Dee Lane.

3 Llangollen Bridge

Llangollen Bridge, one of the "Seven Wonders of Wales", was apparently built by Bishop John Trevor in 1345, although nobody knows for sure. It's certainly been altered a bit since then, not least to allow cars across and trains underneath. What we do know is that it provides a magnificent view of the rushing waters of the River Dee, where coracle fishing for salmon was a common sight until the 1950s. Nowadays you're likely to spot canoeists, kayakers and rafters because Llangollen is a hotspot for watersports and other adrenalin-fuelled outdoor activities.

After crossing the bridge, turn immediately right into Dee Lane.

4 Melin Flawd

Adeiladwyd y felin yn y drydedd ganrif ar ddeg gan fynaich Sistersiaid Abaty Glyn y Groes gerllaw. Alladeiladwyd y felin flawd yn 1786 a bu iddi aros agor tan 1974. Ond, erbyn i'r felin gael ei rhoi ar osod i gwmni tafarn yn y 1990au, roedd mewn cyflwr ofnadwy ac mewn perygl o dymchwel i'r afon. Ond ddim heddiw. Rwan fe allwch chi weld yr olwyn ddŵr yn troi y tu ôl i'r bar – a chael diod ar y deiau pren a osodwyd i'r dde dros ffordd a dyfroedd gwyllt y felin.

Dilynwch y llwybr wrth ochr y Felin Flawd, ac yna trowch i'r chwith – neu fe allwch chi barhau i gerdded ar hyd Promenâd Fictoria ar daith olygfaol i Barc Glan yr Afon lle mae yna le chwarae, cae pêl-droed a pharc sglefrïo, yn ogystal â chaffi a golff gwallgof yn yr haf.

4 Corn Mill

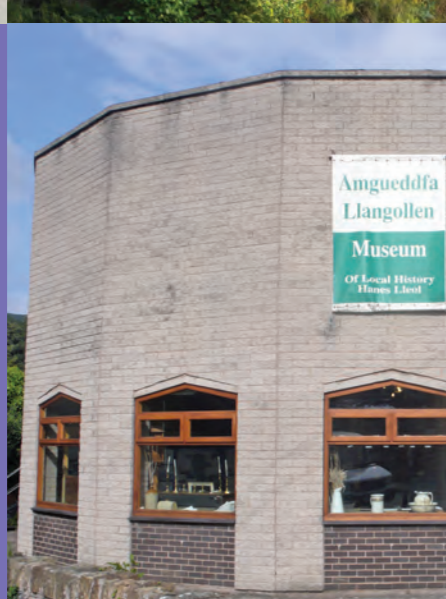
Built in the 13th century by the Cistercians of nearby Valle Crucis Abbey, the Corn Mill was rebuilt in 1786 and remained a working mill until 1974. But it was in danger of falling into the river by the time it was leased to a pub company in the 1990s. And dim heddiw. Now you can see the water wheel turning again behind the bar – and have a drink on wooden decks built right over the mill race and rapids.

Follow the footpath beside the Corn Mill, then turn sharply left – or continue along Victoria Promenade for a scenic detour to Riverside Park with its play area, ball pitch and skate park, plus café and crazy golf in the summer.

5 Amgueddfa Llangollen

Mae Amgueddfa Llangollen wedi ei lleoli mewn adeilad amlochrog a adeiladwyd yng nghanol yr ugeinfed ganrif. Mae yna ganolwyrdd arbennig – replica maint llawn o Biler Eliseig. Saif y gofeb wreiddiol o'r nawfed ganrif ger Abaty Glyn y Groes ar yr A542 y tu allan i'r dref. Mae'r replica yn wahanol mewn dwy ffordd allweddol. Mae' arysgrif yn ddarlunadwy. Ac mae wedi ei wneud o polystyren, ond fysech chi byth yn dweud. Mae'r amgueddfau yn llawn o arteffactau, dogfenau a ffotograffau yn adrodd hanes Llangollen ar hyd yr oesoedd.

Ar gornel Parade Street a Heol y Castell mae Neuadd y Dref a adeiladwyd yn 1867, sef yr hen Ystafelloedd Cynnull a Neuadd y Farchnad.

5 Llangollen Museum

Llangollen Museum is housed in a mid-20th century polygonal building with a striking centerpiece – a full-size replica of Eliseig's Pillar. The original ninth century monument stands near Valle Crucis Abbey on the A542 out of town. The replica differs in two crucial respects. Its inscription is legible. And it's made of polystyrene, although you'd never know. The museum is packed with artefacts, documents and photographs telling the story of Llangollen through the ages.

On the corner of Parade Street and Castle Street stands the 1867 Town Hall, once the Assembly Rooms and Market Hall.

www.gogledddwyraincymru.cymru www.northeastwales.wales

6 Y Capel

Adeiladwyd y Capel yn y 1860au yn yr arddull Romanesg (bydd arbenigwyr pensaernïaeth yn eich plith wedi sylwi ar y tri bwa ar bilastrau o dan y pediment). Cafodd ei gynllunio i ddal cynulleidfia o 400 o Fedyddwyr ond yn anffodus, wrth i'r blynyddoedd fynd heibio, doedd dim angen cynmaifft o sedd. Erbyn 1982 nid oedd y capel bellach o fudd.

Mae'r adeilad bellach yn ffynhonnell pob gwybodaeth, gyda Chanolfan Groeso a llyfrgell i fyny grisiau. Mae yna hyd yn oed oriel gelf a chrefft gyfoes. Cafodd yr adeilad ei agor ar ei newydd wedd yn 2003 gan arlunydd Cymreig enwocaf yr ugeinfed ganrif. Syr Kyffin Williams – ac roedd o'n gwybod ei bethau'n iawn.

6 Y Capel

Y Capel was built in the 1860s in the Romanesque style (architecture buffs will note the three arches on pilasters beneath the pediment). It was designed to hold a congregation of 400 Welsh Baptists, sadly rather more than proved necessary as the generations went by. By 1982 it had outlived its usefulness as a chapel.

Now it's a fount of all knowledge, with a library upstairs and a Tourist Information Centre below. There's even a contemporary art and crafts gallery. The restored building was opened in 2003 by the greatest Welsh painter of the 20th century, Sir Kyffin Williams, who knew a good thing when he saw it.

7 Yr Arfdy

Ar ôl croesi'r A5 ym mhen uchaf Heol y Castell, efallai yr hoffech chi aros ennyd i fyfyrto ar y ffordd arthrol o Lundain i Gaerdybi a adeiladwyd gan Thomas Telford i gyflwynu'r post rhwng y brifddinas ac Iwerddon. Cafodd y ffordd ei chwblhau ar ôl codi Pont Grog Menai yn 1826.

Mae'r arfdy mewn tipyn o argyfwng hunaniaeth, ac mae'r adeilad hefyd yn cael ei alw'n The Old Lock-up. Mae'r dryswch yma'n adlewyrchu ei ddefnydd amrywiol ers ei adeiladu fel carchar a llys ynadon yn 1835. Fe'i defnyddiwyd yn ddiweddarach fel neuadd y dref ac yna fel neuadd ymarfer ac arfdy ar gyfer Milisia'r Iwmyr tan ddiwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg.

7 The Armoury

Having crossed the A5 at the top of Castle Street, you might pause to reflect that this is part of the immense London to Holyhead road built by Thomas Telford to speed the mail between the capital and Ireland. It was completed by the small matter of the construction of the Menai Suspension Bridge in 1826.

The Armoury has a bit of an identity crisis, also being widely known as The Old Lock-up. This confusion reflects its various uses since it was built as a jail and magistrates court in 1835. It was later used as a town hall and then a drill hall and armoury for the Yeomanry Militia until the end of the 19th century.

8 Plas Newydd

Cerddwch i fyny Heol y Bryn at Blas Newydd neu fe allwch chi barhau i gerdded i lawr Regent Street a throli i'r chwith i mewn i faes parcio Eglwys Sant Collen.

Tŷ hanesyddol Plas Newydd oedd cartref Merched byd-enwog Llangollen: sef y Foneddiges Eleanor Butler a Miss Sarah Ponsonby. Roedd y ddwy yn aristocratiaid o Iwerddon a ffordd i fyw yng Nghymru. Yn 1780 symudodd y ddwy i fwthyn bychan a'i droi'n fantasia Gothig o wydr lliw a derw cerfedig. Fe wnaeth ei "hymdeolliad rhamantus" gipio dychymyg cymdeithas cyfnod a Rhaglywiaeth gan gynnwys Wordsworth a Dug Wellington. Cwydych chi o amgylch eu cartref a'r ardd ac ewch i nol lluniaueth yn yr ystafell de gain.

www.plasnewyddllangollen.co.uk

8 Plas Newydd

Walk up Hill Street to Plas Newydd or continue down Regent Street and left into St Collen's Church car park.

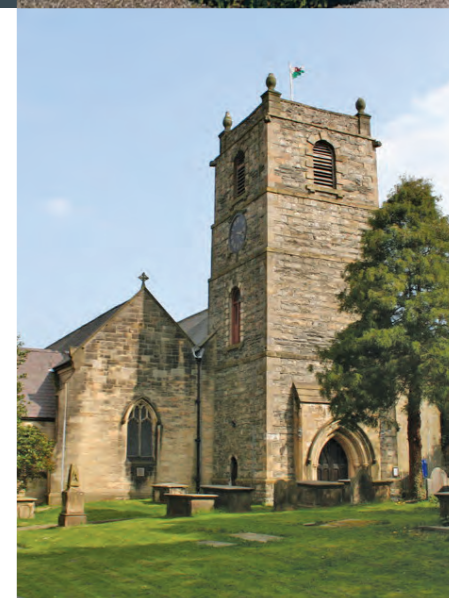
This is the world-famous home of the Ladies of Llangollen: runaway Irish aristocrats Lady Eleanor Butler and Miss Sarah Ponsonby. In 1780 they moved into a modest cottage together and turned it into a Gothic fantasy of stained glass and carved oak. Their "Romantic retirement" captured the imagination of Regency society including Wordsworth and the Duke of Wellington. Explore their home and garden and take refreshment in the elegant tearooms.

www.plasnewyddllangollen.co.uk

9 Eglwys Sant Collen

O Blas Newydd, dilynwch Butler Hill yn ôl i lawr i'r A5 a chroeswch i Church Street. Ewch i mewn i'r fynwent drwy'r gatiâu haearn wrth ymyl Gwesty'r Hand.

Sefydlwyd yr eglwys yn y chweched ganrif gan Sant Collen, rhyfelwr Cristnogol a fu'n feudwyr yn ddiweddarach yn Nhŵr Glastonbury. Yn ôl y chweddi bu iddo ymddol yma ar ôl trechu cawres leol a oedd yn llarpio dynion. Adeiladwyd yr eglwys a welwch chi heddiw yn y drydedd ganrif ar ddeg ond fe addaswyd cryn dipyn arni yn Oes Fictoria. Ond, diolch i'r drefn, mae'r ddau drawst gordd cerfedig wedi goroesi. A welwch chi'r heneb driongl yn y fynwent i Ferched Llangollen a'u morwyn Mary Caryl – marmor Eidaladd iddyn nhw a thywodfaen ar gyfer Mary.

9 St Collen's Church

From Plas Newydd, follow Butler's Hill back down to the A5 and cross into Church Street. Enter the churchyard through the iron gates next to the Hand Hotel.

The church was founded in the sixth century by Saint Collen, Christian warrior and later hermit on Glastonbury Tor, who apparently retired here after vanquishing a local man-eating giantess. The present church is 13th century with drastic Victorian alterations. Thankfully, the wonderful pair of carved hammer-beam roofs survived. Look out for the restored three-sided churchyard monument to the Ladies of Llangollen and their servant Mary Caryl – Italian marble for them, sandstone for her.

5 Amgueddfa Llangollen

Tra eich bod yn cerdded... While you're walking....

Cadwch eich llygaid ar agor am yr anifail peryglus yma, rhan o ffasâd addurniadol un o dafarnau Llangollen. Nawn ni ddim dweud wrthoch chi lle'n union i edrych – ond mae enw'r dafarn yn dipyn o gliw.

Keep your eyes peeled for this beefy chap, part of the decorative façade of a Llangollen pub. We won't tell you exactly where to look – but the pub's name is a bit of a giveaway.

10 Rheilffordd Llangollen

Gall gresi'r bont eto roi olygfa berffaith i chi o orsaf Rheilffordd Llangollen o 1865 wrth iddo gofioedio arglawdd gogleddol yr Afon Dyfrdwy. Mae'r unig reilffordd drefnadaeth maint safonol yng ngogledd Cymru ac mae'n mynd am odddeutu 10 milltir drwy Ddyffryn Dyfrdwy, Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol. Diolch i waith ddiuno'r fim o wirfoddolwyr, gallwch fynd yr holl ffordd i dref prysur Corwen trwy orsafoedd Berwyn, Glyndyfrdwy a Charrog.

www.llangollen-railway.co.uk

10 Llangollen Railway

Crossing the bridge again gives a perfect view of the 1865 station of Llangollen Railway as it hugs the north bank of the River Dee. The only standard gauge heritage railway in North Wales huffs and puffs for almost 10 miles through the stunning Dee Valley, an Area of Outstanding Natural Beauty. Thanks to the tireless work of its team of volunteers you can ride all the way to the bustling town of Corwen via stations at Berwyn, Glyndyfrdwy and Carrog.

www.llangollen-railway.co.uk